

Erindi til sveitarstjórna á Vesturlandi og í Kjósarhreppi.

TILLÖGUR RÍKISINS UM BREYTINGU Á FYRIRKOMULAGI HEILBRIGÐISEFTIRLITS

Á eigendafundi sem haldinn var þann 6. maí voru kynntar tillögur ríkisins um breytingu á fyrirkomulagi heilbrigðiseftirlits. Ákveðið var að heilbrigðisnefndin myndi taka saman gögn og senda á sveitarfélög á Vesturlandi og Kjósarhrepp til umfjöllunar.

Í skýrslu starfshóps umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytisins frá ágúst 2023 um fyrirkomulag heilbrigðiseftirlits er lagt til að heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga (HES) verði lagt niður í núverandi mynd og málaflokkurinn fluttur til ríkisins og verði í höndum Umhverfisstofnunar (UST) annars vegar og Matvælastofnunar (MAST) hins vegar. Margvíslegar athugasemdir hafa komið fram við skýrsluna þar sem m.a. hefur verið bent á að samráði við sveitarfélögin og Samband íslenskra sveitarfélaga hafi verið ábótavant, og að það vanti skilning á hlutverki heilbrigðiseftirlita og þeim afleiðingum sem breytingin gæti haft í för með sér.

Ráðuneytin hafa nú skipað stýrihóp til að hefja innleiðingu á breytingum á fyrirkomulagi. Í þeim stýrihópi sem ætlað er að innleiða breytingarnar eru tveir fulltrúar atvinnulífsins, engir fulltrúar frá Umhverfisstofnun og Matvælastofnun og aðeins einn fulltrúi frá Sambandi íslenskra sveitarfélaga. Sérfræðingar Sambands íslenskra sveitarfélaga hafa upplýst að ekki hafi verið haft samráð við þau vegna málsins.

Heilbrigðisnefnd Vesturlands vill vekja athygli sveitarstjórnarmanna á þeim neikvæðu áhrifum sem þessar breytingar gætu haft í för með sér án nægilegs samráðs við sveitarfélögin.

Til upplýsingar þá eru helstu röksemdir í skýrslu starfshópsins fyrir breytingum þessar;

1. Skortur sé á samræmingu eftirlits á landinu.
2. Flækjustig sé mikið fyrir atvinnurekendur þar sem sumt eftirlit sé hjá sveitarfélögum og annað hjá ríki.
3. Kostnaður eftirlits fyrir atvinnurekendur sé of mikill í dag
4. Komið hafi fram athugasemdir ESA við matvælaeftirlit og orðspor íslenskra matvæla á erlendri grundu.

Það eru tækifæri til úrbóta og betri samræmingar og heilbrigðiseftirlitin og sveitarfélögin þurfa að taka mark á því og vinna að úrbótum. Helstu athugasemdir skýrslunnar snúa þó ekki að heilbrigðiseftirlitum og sveitarfélögum heldur ráðuneytunum og fagstofnunum þeirra;

1. Samræma má betur útgáfu leyfa og eftirlit. Samræmingarhlutverk Umhverfisstofnunar og Matvælastofnunar er þegar skilgreint í lögum en ekki virkt. Setning og innleiðing nýrra reglna í heilbrigðiseftirliti er einnig í höndum ríkisins. Þarna er klárlega rúm til úrbóta af hálfu ríkisins.
2. Flækjustig leyfisveitinga mun ekki minnka þar sem leyfisveitingar sem er í höndum heilbrigðiseftirlita í dag mun skiptast á tvær ríkisstofnanir sem mun flækja eftirlit.
3. Flutningur á verkefnum frá sveitarfélögum til ríkisins hefur nær undantekningarlaust haft í för með sér aukinn kostnað og mun því að öllum líkindum ekki skila sér í hagræðingu fyrir atvinnurekendur
4. Athugasemdir ESA snúa ekki að matvælamálum sveitarfélaga heldur ríkinu sjálfu, þar sem sveitarfélögin koma ekki að matvælaeftirliti sem snýr að útflutningi á matvöru

Heilbrigðiseftirlitin, heilbrigðisnefndir og mörg sveitarfélög hafa gert alvarlegar athugasemdir við skýrsluna og bent á eftirfarandi:

- Það vantar betri rökstuðning og greiningu á málinu og skortir skilning á hlutverki og starfsemi Heilbrigðiseftirlita sveitarfélaga.
- Í skýrslunni er áhersla á að minnka álögur á fyrirtæki og rekstraraðila, en ekki á hagsmuni íbúa
- Skýrslan horfir ekki til markmiðs laga um hollustuhætti og mengunarvarnir og laga um matvæli um að búa landsmönnum heilnæm lífsskilyrði, og heilnæmt, ómengað umhverfi og örugg matvæli.
- Líklegt að þjónusta fjær íbúum rýri gæði þjónustu við íbúa
- Aukin fjarlægð heilbrigðiseftirlits frá skrifstofum sveitarfélaga, embættum byggingar- og skipulagsfulltrúa, og framkvæmda á vegum sveitarfélaganna mun líklega hafa í för með sér lengri boðleiðir, minna samráð og gæti þannig minnkað gæði þjónustu.
- Aðeins er rætt um flutning á eftirliti sem gefa tekjur, ekki önnur lögbundin verkefni án tekjustofna, eins og umsagnir, ráðgjöf, þjónustu við íbúa, umgengni á lóðum og lendum, umhverfiseftirlit og vöktun á loftgæðum, hávaða og vatnsgæðum
- Hugmyndir hafa ekki verið kynntar fyrir sveitarfélögunum nægilega vel og samráði ábótavant

Það er skoðun Heilbrigðisnefndar Vesturlands að flutningur á eftirliti frá sveitarfélögum til ríkisins gæti haft neikvæðar afleiðingar fyrir sveitarfélögin.

Samráði við sveitarfélögin sé ábótavant. Nauðsynlegt sé að ráðast í hagsmunagreiningu á áhrifum á sveitarfélögin og íbúa þeirra.

Heilbrigðisnefndir hafa gert alvarlega athugasemdir við niðurstöðu skýrslunnar og leggja til að styðja betur við núverandi kerfi;

- **Heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga samræmi betur útgáfu starfsleyfa og eftirlit**
- **Lögð verði meiri áhersla á samræmingarhlutverk UST og MAST / ríkisins**
- **Innleiðing nýrra reglna og leiðbeininga verði sett í betri farveg hjá fagráðuneytum og undirstofnunum þeirra.**

Í framhaldi af þessu er óskað eftir að málið verði tekið fyrir í sveitarstjórnnum á Vesturlandi og í Kjósarhreppi. Heilbrigðisnefnd Vesturlands vonast til að sveitarstjórnir geti tekið undir bókun stjórnar Samtaka heilbrigðiseftirlitssvæða á Íslandi frá 8. nóvember 2023 og tekið skýra afstöðu gegn því að starfsemi heilbrigðiseftirlits verði færð til ríkisins. Umhverfisráðherra hefur upplýst að ekki verði af breytingunum ef sveitarfélög vilji ekki fara í þær því er mikilvægt að ráðuneytið sé upplýst um afstöðu sveitarstjórna.

f.h. Heilbrigðisnefndar Vesturland,

Kristinn Hallur Sveinsson, formaður heilbrigðisnefndar

27. maí 2024.